

Soru-Cevap

Soru: Sudan, 03.08.2012 akşamı, Amerika Dışişleri Bakanı'nın Güney'in başkenti Juba'ya dönük ziyaretinden saatler sonra Güney Sudan ile birlikte Addis Abada'daki petrol sorunu çerçevesinde bir anlaşma imzalamıştır. Amerika Devlet Başkanı da anlaşmanın kısa sürede imzalanmasını memnuniyetle karşılamıştır. Peki bu anlaşmanın arkasında ne vardır? Sudanlı bir yetkilinin on gün kadar öncesinde anlaşmanın dokuz gün yada doksan gün içerisinde tamamlanmasının imkansız olduğu açıklamasında bulunmasına rağmen neden Amerika anlaşmanın imzalanması için ağırlığını koymuştur? Sonra bu, Sudan'ın maslahatı için midir? Yoksa bu, Amerika'nın baskısından dolayı Sudan'dan feragat etmek midir?

Cevap: Cevap, aşağıdaki hususların gözden geçirilmesiyle açıklığa kavuşacaktır:

1- Sudan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Avad Abdulfettah şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "Güney Sudan'la petrol geçişleri hakkında nihai anlaşmaya vardık ve müzakereler yoluyla diğer sorunları çözmeyi beklemekteyiz." [Sudan Haber Ajansı / 04.08.2012] Dolayısıyla burada, bu anlaşmanın imzalanmasının, diğer sorunların çözümü için bir giriş olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Sudan'ın bu resmî haber ajansı, Sudanlı heyet sözcüsü Mutrif Sadık'ın Hartum'a ulaşmasının akabinde şunları aktarmıştır: "Petrol anlaşması ikna edici olmakla birlikte her iki tarafın özelemlerini karşılamamaktadır." Ancak o, şöyle bir eklemede de bulunmuştur: "Uygulama, güvenlik konularındaki anlaşmanın ardından başlayacaktır." Dolayısıyla o, bu anlaşmanın, üzerinde anlaşılacak olan güvenlik konuları için bir giriş olduğunu vurgulamaktadır. Yani Sudan rejimindeki bu iki yetkili, zımnen resmî bir anlaşmaya varılmaksızın önceden üzerinde anlaşılan konuların olduğunu ve anlaşma resmen imzalanıncaya kadar bunun açığa çıkmasının beklenildiğini açıklamaktadırlar.

2-Afrika Birliği arabulucusu ve daha önceki Güney Afrika Başbakanı Thabo Mbeki, şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "İki ülkenin önünde, hala askıda olan meselenin çözümü için önümüzdeki Eylül ayının 22'sinde sona erecek olan bir zaman olup tartışmalı olan Ebiyi'nin durumunu ele almak için iki Devlet Başkanı Beşir ile Salva Kiir arasında Eylül'de bir görüşme ayarlanmıştır." [Radyo Amerikan Sawa / 05.08.2012] Ve şöyle demiştir: "Petrolün pompalanmasının başlaması için belirlenen zaman içerisinde güvenlik anlaşmasına varmanın zarureti her iki tarafta anlamaktadırlar." [Reuters / 04.08.2012] Buda bu petrol pompalama anlaşmasının, ayrı değil de diğer anlaşmalar kapsamında olduğuna delalet etmektedir. Bu açıklamalar, ortada petrol pompalama anlaşmasından daha önemli ve daha büyük olan sorunların çözümü için Sudan rejimi ile Güney'i arasında bir anlaşmanın olduğunu açıkça göstermektedir. Dikkat edin bu, Ebiyi sorunudur.

3-Bundan dolayı Hillary Clinton 03.08.2012 günü Juba'ya gelerek Salva Kiir'den bu anlaşmayı imzalamasını talep etmiş ve saatler sonra da anlaşma fiilen imzalanmıştır. Bu imzanın tökezlemeli olduğu bilinmekle birlikte Sudanlı Müzakere Heyeti Sözcüsü Mutrif Sadık, on gün öncesinde şöyle demiştir: "Anlaşmanın dokuz gün yada doksan gün içerisinde tamamlanması imkansızdır. Dolayısıyla bazı konuların tartışılması ve çözülmesi için uzun bir zamana ihtiyaç vardır." [BBC / 23.07.2012] Buda Sudanlı heyetin, 02.08.2012'ye kadar imzayı beklemeyeceğine delalet etmektedir. Bu zaman ise Güvenlik Konseyi'nin, 02.05.2012'de her iki ülkenin, sınırların çizilmesini ve üzerinde tartışılan bölgelerle ilgili olarak aralarındaki farklılıkları çözmek için bir anlaşmanın imzalanmasını gerekli kılan aksi taktirde her iki tarafa da yaptırımlar uygulayacak olan 2046 sayılı kararında belirlediği zamandır. Dolayısıyla bir gün geçer geçmez Amerika, her iki tarafı da imza atmaya mecbur bırakmak için ağırlığını koymuştur. Nitekim Amerika'nın Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi'ndeki temsilcisi Susan Rice, şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "Amerika Birleşik Devletleri, 2046 sayılı karar gereğince her iki tarafı derhal taahhütlerini yerine getirmeye çağırılmaktadır." [BBC / 02.08.2012]

4-Anlaşmanın imzalanmasının ardından Amerikan Başkanı Obama, anlaşmayı şu sözleriyle övmüştür: "Sudan Devlet Başkanı ve Güney Sudan, bu anlaşmayla tebriki hak etmişlerdir. Bir çözüm aramak amacıyla her iki tarafı teşvik etmek ve desteklemek için birleşen uluslar arası toplumun çabalarını da tebrik ediyorum." [AFP / 04.08.2012] Aynı şekilde Amerika Dışişleri Bakanı Clinton'da övgüler yağdırarak şöyle demiştir: "Güney Sudan Cumhuriyeti'nin

liderleri bu kararın alınmasında cesur davranmışlardır.” Ve şöyle demiştir: “Gerek Sudan halkı gerekse gelecekteki diğer zorluklar gölgesinde daha güzel bir geleceğe dönük özlemleri için bu çıkmazı aşmak gerekmektedir.” [Aynı kaynak]

5-Sudan rejimi, bu anlaşmada çok büyük tavizler vermiştir. Bu tavizlerden en büyüğü ise Güney’in ayrılmasının tanınması ve müstakil bir varlık olarak belirlenmesiyle birlikte Sudan petrolünün %75’ne sahip olan Güney Sudan için Sudan’ın petrollerinden vazgeçmesi olmuştur. Sonra talep etmiş olduğu fiyat hususunda da taviz vermiştir. Zira Sudan rejimi, kendi topraklarından geçen her bir varil için ücret olarak 36 dolar talep ederken bunun 22.20 dolarından feragat etmekte ve Güney Sudan da 7.61 dolar ödemek için ısrarcı olmaktadır. Ancak o, Güney Sudan Heyetinin Başkanı Pagan Amum’un anlaşmanın imzalanmasından dokuz gün kadar önce söylediği gibi ücretin 9.10 dolara yükseltilmesini kabul etmiştir. [BBC / 23.07.2012] Zira Clinton, müdahalede bulununca Güney Sudan her bir varil için 9.48 dolar tutarındaki miktarı ödemeyi kabul etmiş ve Sudan’da onaylamıştır! Dolayısıyla rakam, Güney Sudan’ın talebine yakın bir rakam olurken Sudan rejiminin talep etmiş olduğu rakama çok uzak olmuştur. Nitekim nihai olarak ilk rakamın dörtte birini ve son rakamın da yarısından daha azını kabul etmesinin yanı sıra Sudan rejimi, Güney Sudan üzerindeki borçların bir parçası olarak 4.9 milyar dolar talep etmektedir. Ancak Güney Sudan yetkilileri, Sudan rejimine 3.2 milyar dolar vermeyi kabul etmişlerdir. Sudan rejimi de feragatte bulunarak bu miktarı kabul etmiştir!

6-Sudan’ın verdiği taviz noktasında en tehlikeli olan şey, Ebiyi bölgesi hususunda çok tehlikeli bir feragat için bir giriş olan anlaşmadır. Zira Sudan rejimi, orada bir referandumun yapılmasını kabul etmiş ve buna bir zemin hazırlamak için de bölgeden kuvvetlerini çekmiştir. Buda bölgeden vazgeçmeye dönük hazırlıkların yapıldığı ve oy hakkına sahip olanlar hakkındaki ihtilafın devam ettiği anlamına gelmektedir. Zira Güney Sudan, Müslüman Misseriya Kabilesi’nin bu oylamaya katılmasını reddetmekte -ki bölgenin çoğunluğunu oluşturan da bu kabiledir- ve referandum hakkının Güney Sudan yanlısı Dinka Kabilesi’ne ait olması hususunda ısrar etmektedir. Buda şayet bu esas üzerine tamamlanırsa referandum sonucunun Ebiyi bölgesinin Güney Sudan’a verilmesi yoluyla koparılmış olacağı anlamına gelmektedir. Amerika, petrol pompalama anlaşmasının imzalanması için ağırlığını koyunca, mesele üzerindeki müzakere belli bir süredir devam edip bir neticeye ulaşılmamasına dahası yukarıda da geçtiği üzere Sudanlı Heyet Sözcüsü’nün söylediği gibi anlaşmanın imkansızla yakın olmasına rağmen Güney Sudan hızla ısrarından vazgeçmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla o, yani Amerika, petrol anlaşması ve Ebiyi bölgesi konusunda Sudan rejiminden tavizler koparacağından emin olup zaten Dışişleri Bakanı’nın şu sözleri de buna işaret etmektedir: *“Gerek Güney Sudan halkının çıkarı gerekse gelecekteki diğer zorluklar gölgesinde daha güzel bir geleceğe dönük özlemleri için bu çıkmazı aşmak gerekmektedir.”* Bu özlemler ve zorluklar ise özellikle Ebiyi bölgesiyle ilgilidir. Zira Güney Sudan, buranın Sudan’dan koparılıp kendi yamasına ihlal edilmesinde ısrarcı olurken Amerikan Devlet Başkanı’nın anlaşmayı tebrik etmesi de meselenin, büyük bir mesele olmayan Kuzey yoluyla petrol pompalama anlaşmasının da ötesinde olduğuna delalet etmektedir. Çünkü onun Kenya üzerinden pompalanması olası olmasının yanı sıra bunun üzerindeki müzakerelerde devam etmektedir. Bundan dolayı Güney Sudan, petrolünün Kuzey üzerinden geçmesine çok da ihtiyacı olmadığını hissetmekte ve istemiş olduğu miktar üzerinde ısrarcı olmaktadır. Nitekim Afrika Birliği arabulucusu, meselenin Ebiyi bölgesi çerçevesindeki çatışmanın çözümüyle bağlantılı olduğuna ve bununla ilgili anlaşmaya varmaları için her iki başkana da 22.09 tarihine kadar mühlet verildiğine açık bir şekilde işaret etmiştir.

7-Yukarıdakilerin gözden geçirilmesinin ardından şunları söylemek mümkündür:

Görünüşte petrolle ilgili olan bu anlaşma, gerek petrolle gerekse de diğerleriyle ilgili olanlar da dahil olmak üzere Güney Sudan için birçok faydalar gerçekleştirmiştir:

Petrol hakkında olana gelince; Sudan rejimi, bu anlaşmayla Güney Sudan’ın Sudan petrolünün %75’ne sahip olmasını, sadece petrol geçiş ücreti üzerinde müzakere edeceğini ve petrol mülkiyeti için kendisinin herhangi bir payının olmadığını resmen ve fiilen itiraf etmiş olmaktadır. Buda Güney Sudan’ın, şayet uygun görürse yada Amerika, Darfur veya diğer bölgeler ve meseleler ile ilgili hususlarda kendisine tavizler vermesi için Sudan rejimine baskı uygulamak isterse gelecekte pompalama yönünü Kenya’ya doğru döndürebileceği anlamına gelmektedir. İşte o zaman Sudan, her türlü ücretten kalıcı olarak yoksun kalacak ve özellikle de bu anlaşma, sadece üç buçuk yıllığına geçerli olacaktır. Nitekim Güney Sudan, gerçekten en son sunduğu 9.10 dolarlık rakama yakın ve gerçekten Sudan rejiminin 36 dolar yada 22.20 dolar olarak talep ettiği rakama uzak bir şekilde varil geçişlerinin fiyatlandırılmasını dayatmaktadır.

Güney Sudan’a dönük diğer faydalara gelince; bu, başta Ebiyi bölgesi olmak üzere gelecekte ortaya çıkacaktır. Zira Sudan rejimi, Güney Sudan’ın tamamından feragat etmiştir. Dolayısıyla Ebiyi bölgesinden de

feragat etmesi çokta uzak değildir. Nitekim daha önce 2005 yılındaki Nifaşa Anlaşması'yla ilgili protokol kapsamında referandumun yapılmasını kabul etmiş ve geriye referanduma kimlerin katılacağı hususundaki ihtilaf kalmıştır. Dolayısıyla her kim toprakları için self-determinasyon ile ilgili referandumu kabul ederse topraklarından feragat etmeyi kabul etmiş olacaktır. Buna karşılıklıta gözlere kum serpilecektir. Dolayısıyla Güney Sudan'ın, Güney Kardufan ile Mavi Nil bölgelerinin sınırlarının çizilmesini kabul etmesi ve Sudan'ın Heglig bölgesini tanıması olasıdır. Zira buranın Sudan'a ait olduğunu 2009 yılında uluslar arası da itiraf etmiştir. Bunun üzerine Sudan rejimi, insanların karşısına çıkarak referandumun yapılması yoluyla Ebiyi bölgesinin feragat edilmesine mukabil tartışmalı sınırların çizilmesiyle birçok başarılar ve kazanımlar gerçekleştiğini iddia edecektir! Tüm bunların gerçekleşmesindeki ana faktör ise kendisine bağımlı olan Sudan rejimine baskı uygulayan Amerika'dır. Zira o, bu hususta uygun gördüğü koşulları bulduğunda feragat etmektedir. Çünkü Hartum'daki mevcut Sudan rejimi, kendisinin devrilmesinden korkmakta ve kendisi için Amerika'nın dışında bir koruyucu da görmemektedir. Bundan dolayı Amerika'nın isteklerine karşılık vermekte ve bu bölgede Yahudi devleti benzeri bir devletin kurulması için İslamî topraklardan kolay bir şekilde feragat etmektedir. Kaldı ki Güney Sudan devleti, Yahudi devleti ile sağlam bir ittifakın yapıldığını, aralarında karşılıklı ziyaretlerin başladığını ve Yahudi devletinin, özellikle Sudan'a karşı Güney Sudan devletini istediği gibi yönlendirmesine imkan veren anlaşmaların yapıldığını ilan etmiştir.

H. 20 Ramazan 1433

M. 08 Ağustos 2012